

Portalski Stanisław

dr hab. Joanna Pyłat,

**Stanisław Portalski –
przedstawiciel „wychodźstwa
niepodległościowego”, naukowiec,
społecznik, wieloletni prezes
Polskiego Towarzystwa Naukowego na
Obczyźnie i wiceprezes Światowej
Rady Badań nad Polonią.**

Stanisław Portalski (syn Władysława i Walerii z Boronińskich) – prof. dr inż. w zakresie inżynierii chemicznej, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli „emigracji niepodległościowej”, urodził się 24 kwietnia 1920 r. w Starej Białej niedaleko Płocka, zmarł 26 listopada 2011 roku w Londynie, w Wielkiej Brytanii. Istotne znaczenie w życiu Stanisława Portalskiego – wieloletniego profesora Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (PUNO) i prezesa Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (PTNO), stanowił rok 1939, w którym dziewiętnastoletni wówczas Stanisław zdał maturę (w Gimnazjum Władysława Jagiełły w Płocku), a kilka miesięcy później uczestniczył w obronie Grodna (21-22 września). W roku tym także, po zajęciu miasta przez oddziały Armii Czerwonej i przekroczeniu (w dniu 23 września) przedwojennej granicy polsko- litewskiej Stanisław Portalski został internowany. Początkowo przebywał w Birsztanach nad Niemnem, następnie w Wyłkowyszkach, gdzie poznał Edwarda Szczepanika – w przyszłości ostatniego premiera rządu RP na Uchodźstwie, prezesa Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie (PTNO),

profesora Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie, a także pomysłodawcę i założyciela Światowej Rady Badań nad Polonią (ŚRBnP) – jej pierwszego prezesa[1].

W 1940 roku (po zajęciu Litwy przez Związek Sowiecki) Stanisław Portalski wywieziony został na półwysep Kola (u ujścia rzeki Panoj), gdzie przebywał do momentu zawarcia układu Sikorski-Majski. Następnie (pod koniec lipca 1941 roku) przewieziony został do Wjażnik koło Moskwy, gdzie wstąpił do Armii Polskiej gen. Władysława Andersa.

Początkowo służył w V Dywizji Szkoły Podchorążych, w późniejszym czasie w Kompanii Lotniczej. W marcu 1942 roku ewakuowany został wraz z armią gen. Władysława Andersa do Pahlevi – w Iranie (wówczas Persja). Potem (jednakże w tym samym roku) dotarł (przez Mumbaj i Kapsztad) do portu Greenock w Szkocji – niedaleko Glasgow. Tu wstąpił do Administracyjnego Ośrodka Polskiego Lotnictwa w Blackpool, gdzie (po ukończeniu odpowiednich kursów) pełnił funkcję instruktora obsługi radaru i radia, a także nauczyciela fizyki, w Gimnazjum łączności dla Małoletnich Polaków. Z czasem ukończył także (z pierwszą lokatą) Lotniczą Szkołę Oficerską łączności Royal Air Force (RAF) w Cranwell[2].

W latach 1945-1950 studiował inżynierię chemiczną na Polish University College – w szkole zorganizowanej i funkcjonującej (do 1953 roku) m. in. z inicjatywy Rady Akademickiej Szkół Technicznych (RAST), której absolwenci uzyskiwali dyplomy London University. Tu, w 1950 roku, otrzymał tytuł magistra chemii i podjął pracę na Wydziale Inżynierii Chemicznej UCL. Następnie, w 1960 roku (w ramach studiów prowadzonych na Battersea Polytechnic) obronił tytuł doktorski z zakresu hydrodynamiki[3]. W swojej dysertacji opracował oryginalny „teoretyczny wzór na obliczanie pofalowanej powierzchni cienkich warstewek cieczy spływających w kolumnach reakcyjnych i udowodnił zależność między liczbami Reynoldsa i Froude’a w przepływach dwufazowych”[4]. Jego praca doktorska: “The relationship between the Froude and Reynolds numbers in

falling vertical films”, opublikowana została (w lipcu 1964 r.), w: “American Institute of Chemical Engineers (AIChE) Journal” [5].

Od 1968 roku do 1985 roku (a w zasadzie do 1993 roku) zatrudniony był, jako wykładowca hydrodynamiki i termodynamiki, na University of Surrey w Guildford. Pełniąc jednocześnie (od 1964 r.) funkcję profesora Wydziału Nauk Technicznych PUNO, a w późniejszym czasie (w latach 1991 – 2011) także dziekana tego wydziału [6]. Warto podkreślić, że prof. Portalski (podobnie jak wszyscy pracownicy naukowcy PUNO) przez wiele lat wypełniał swoje obowiązki nieodpłatnie – zajmując się m. in. „weryfikacją dyplomów polskich inżynierów” przybyłych z kraju do Wielkiej Brytanii [7] w latach 1968-1970 (i później), starających się o uznanie wykształcenia przez PUNO i RAST, która stworzyła podwaliny Wydziału Nauk Technicznych PUNO. W późniejszym okresie (m. in. z inicjatywy Stanisława Portalskiego) PUNO – w współpracy z Stowarzyszeniem Techników Polskich w Wielkiej Brytanii (STP), którego profesor był aktywnym członkiem, organizował różne kursy komputerowe, ułatwiając przybyłym w tym okresie do Wielkiej Brytanii Polakom zdobycie nowych umiejętności i uzyskanie kwalifikacji, ułatwiających znalezienie pracy.

Jak już wspomniano był również (od 1965 roku) członkiem PTNO, w którym od 1988 do 1997 r. pełnił funkcję redaktora naczelnego „Rocznika” PTNO, w latach 1998-2003 sekretarza generalnego, a od 2003 roku (aż do śmierci w 2011 r.) obowiązki prezesa PTNO [8], jednocześnie reprezentując godnie (od 1997 r.) środowisko naukowe Wielkiej Brytanii w strukturach Światowej Rady Badań nad Polonią.

Prof. Stanisław Portalski – wystąpienie z okazji 60-lecia Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie.

Źródło: Witryna PTNO, 60-lecie PTNO, na: ptno.org/60-lecie-ptno (dostęp: 15 grudnia 2022).

Był autorem książek – „Zarys Historii Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie” (2009) i “Historii Stowarzyszenia Techników Polskich w Wielkiej Brytanii” (2000) [9], współredaktorem opracowań – „Materiały do dziejów polskiej emigracji niepodległościowej 1939-1990” oraz: „The Polish Cultural and Scientific Heritage at the Dawn of the Third Millennium” (2003). Publikował (m. in.) w: “Industrial and Engineering Chemistry”, “Chemical Engineering Science, Transactions of the Institute of Chemical Engineering” i “Technice i Nauce” (organie STPwWB) [10].

Za swoją postawę i działalność społeczną Stanisław Portalski odznaczony został: Krzyżem Wojny Obronnej 1939 roku, Krzyżem Zesłańców Sybiru, Złotym Krzyżem Zasługi, orderem “Bene Merenti” Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (za pracę społeczną na rzecz parafii Kościoła Katolickiego pw. Chrystusa Króla na Balaham), Złotym Krzyżem Zasługi Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii oraz Złotym Prymasowskim Medalem Zasługi „Zasłużonemu w Służbie Kościołowi, Narodowi, Ojczyźnie” [11]. Niespełna rok przed śmiercią (zmarł 26 listopada 2011 roku), 14 października 2010 r., otrzymał również tytuł Doktora Honoris Causa PUNO.

Bibliografia:

- Archiwum PUNO, akta osobowe prof. Stanisława Portalskiego; także: Sprawozdania Wydziału Nauk Technicznych PUNO
- A. Fórmaniak, *Laudacja dla prof. dr inż. Stanisława Portalskiego, wygłoszona 14 października 2010 r. z okazji przyznania tytułu Doktora Honoris Causa PUNO*, tekst na: <http://www.ptno.org/index.php/laudacja-dla-prof-dr-inz-stanislaw-portalskiego/>
- Z. Judycki, *Polski Uniwersytet na Obczyźnie. Słownik biograficzny pracowników naukowych PUNO*, Londyn 2008.
- *Ludzie nauki, Zmarł prof. Stanisław Portalski, 28 listopada 2011*, na: http:

naukawpolsce.pap.pl/aktualności/news,386445,zmarl-prof.-stanislaw-portalski.html

– St. Portalski, *Wpływ ruchu falowego na przyrost powierzchni między-falowej*, w: „Technika i Nauka” (Organ Polskich Stowarzyszeń Technicznych na Obczyźnie), nr 4, kwiecień- maj 1959, s. 23-33.

– J. Pyłat, *PUNO Polski Uniwersytet na Obczyźnie*, Pułtusk-Londyn 2010.

– J. Pyłat, *Polscy naukowcy niehumanieści na emigracji w latach 1939-1990*, w: *Polska emigracja polityczna 1939-1990. Stan badań*, red. S. Łukasiewicz, IPN, Warszawa 2016 (seria monografie, t.113), s. 236-300.

– Rocznik PTNO, 2006/2007, Wrzesień 2008.

[1] A. Fórmaniak, *Laudacja dla prof. dr inż. Stanisława Portalskiego*, wygłoszona 14 października 2010 r. z okazji przyznania tytułu Doktora Honoris Causa PUNO, tekst na: <http://www.ptno.org/index.php/laudacja-dla-prof-dr-inz-stanislaw-portalskiego/>

[2] Ibidem.

[3] J. Pyłat, *Polscy naukowcy niehumanieści na emigracji w latach 1939-1990*, w: *Polska emigracja polityczna 1939-1990. Stan badań*, red. S. Łukasiewicz, IPN, Warszawa 2016 (seria monografie, t.113), s. 274.

[4] St. Portalski, *Wpływ ruchu falowego na przyrost powierzchni między-falowej*, w: „Technika i Nauka” (Organ Polskich Stowarzyszeń Technicznych na Obczyźnie), nr 4, kwiecień- maj 1959, s. 23-33.

[5] Na ten temat m. in.: A. Fórmaniak, *Laudacja dla prof. dr inż. Stanisława Portalskiego...*; J. Pyłat, *Polscy naukowcy nie*

humaniści..., s. 262.

[6] Ibidem.

[7] A. Fórmaniak, *Laudacja dla prof. dr inż. Stanisława Portalskiego...*

[8] O działalności Stanisława Portalskiego szukaj m. in. w: Rocznik PTNO, 2006/2007, Wrzesień 2008, s. 15; 296-302; J. Pyłat, *PUNO Polski Uniwersytet na Obczyźnie, Pułtusk- Londyn 2010*, s. 79-80, 128, 162; Z. Judycki, *Polski Uniwersytet na Obczyźnie. Słownik biograficzny pracowników naukowych PUNO*, Londyn 2008, s. 80; Archiwum PUNO, akta osobowe Stanisława Portalskiego oraz Sprawozdania Wydziału Nauk Technicznych PUNO.

[9] Więcej na temat znaczenia tej publikacji: J. Pyłat, *Polscy naukowcy nie humaniści...*, s. 255.

[10] St. Portalski, *Wpływ ruchu falowego...*, s. 23.

[11] Ludzie nauki, Zmarł prof. Stanisław Portalski, 28 listopada 2011, na: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualności/news,386445,zmarl-prof.-stanislaw-portalski.html>